

<https://helda.helsinki.fi>

Maskien paradoksi : menevätkö maskikeskustelussa vasta-aiheet ja käyttöaiheet sekaisin? : kolumni

Naukkarinen, Jussi

2021

Naukkarinen , J 2021 , ' Maskien paradoksi : menevätkö maskikeskustelussa vasta-aiheet ja käyttöaiheet sekaisin? : kolumni ' , Duodecim , Vuosikerta. 137 , Nro 8 , Sivut 889-890 . < <https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo16138.pdf> >

<http://hdl.handle.net/10138/336280>

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Menevätkö maskikeskustelussa vasta-aiheet ja käyttöaiheet sekaisin?

Maskien paradoksi

Maskeista puhutaan ja kirjoitetaan nyt paljon. Kuten yleensäkin, ovat äärimielipiteiden edustajat usein äänekkäimpiä, ja moni kansalainen saattaa olla hämillään eriavien mielipiteiden kakofoniassa. Viimeisin keskustelu on käyty ”maskipakosta”. Sana pakko allergisoi monia suomalaisia, ja pakkoa vastaan taisteltaessa esitetään useita, hatariin faktoihin perustuvia väitteitä. Nämä tuntuvat useimmiten kiteytyvän pikkuveljeni lapsena esittämään lempiargumenttiin: ”Ei oo pakko, jos ei haluu!”

Oikein käytettynä maskit suojaavat muita ja mitä todennäköisimmin myös käyttäjäänsä ilmateitse leviäviltä tartuntataudeilta. Paras suoja saadaan, kun mahdollisimman moni kansalainen käyttää maskia sen käyttöä vaativissa tilanteissa. Jotkut ”maskirikkurit” vetoavat terveydellisiin syihin olla käyttämättä maskia. Moni klinikko on todennäköisesti ehtinyt jo tuskastella, mitä nämä mahdolliset terveydelliset syyt voisivat olla. Epämääräisiä lauseita löytyy yritysten sivustoilta ja tiedotteista.

THL:n sivustolla todetaan, että kaikki henkilöt eivät voi terveydellisistä syistä käyttää maskia. Yhdenvertaisuusvaltuutettu pohti suosituksessaan 20.10.2020 maskipakon mahdollisia vaikutuksia ja totesi, että yhdenvertaisuus saattaa jäädä toteutumatta joidenkin henkilöiden osalta, kun ”...maskin käyttäminen vaarantaa hänen terveytensä (esimerkiksi vaikeasti hengityssairaat henkilöt)”. Epätietoisuus ei yllätä, koska virallista ohjeistusta maskittomuuden lääketieteellisistä perusteista ei ole.

Heinäkuussa 2020 yhdysvaltalaiset kollegat Dorfman ja Raz pohtivat näitä maskin käyttöön liittyviä mahdollisia vasta-aiheita JAMA Health Forum -julkaisussa. Selvinä syinä olla

käyttämättä maskia pidettiin lähinnä vaikeita kasvojen epämuodostumia (maskia ei yksinkertaisesti pysty fyysisesti käyttämään) ja lapsen hyvin nuorta ikää tai kehityshäiriötä, joka estää maskin käytön. Muita ehdotettuja maskin käytön vasta-aiheita pidettiin selvästi kyseenalaisempina – erityisesti kroonisia keuhkosairauksia, kuten astmaa ja keuhkohtaumatautia.

”Virallista ohjeistusta maskittomuuden lääketieteellisistä perusteista ei ole”

Keuhkosairauksien yhteydessä tuleekin vastaan ensimmäinen paradoksi: näistä sairauksista kärsivät potilaat ovat ensinnäkin selvästi alttiimpia saamaan COVID-19-taudin vaikean muodon, ja toiseksi näihin sairauksiin yleisesti liittyvä krooninen yskä edesauttaa taudin leviämistä muihin ihmisiin. Siten krooninen keuhkosairaus olisi enemminkin vakuuttava syy käyttää maskia kuin olla käyttämättä: aihe, ei vasta-aihe!

Kaikki maskia käyttäneet henkilöt tunnistavat sen aiheuttaman epämiellyttävän tunteen. Subjektivisesta kokemuksesta huolimatta maskin käyttö ei kuitenkaan oleellisesti vaikuta kaasujenvaihtoon levossa eikä rasituksessa – ei terveillä koehenkilöillä eikä edes vaikeaa keuhkohtaumatautia sairastavilla. Näin totesivat Samannan ym. tuoreessa tutkimuksessa *Annals of the American Thoracic Society* -julkaisussa.

Samaan päätelmään astmapotilaiden osalta päätyivät Baptist ym. vastikään *The American*

Academy of Allergy, Asthma and Immunology -konferenssissa esittämässään tutkimuksessa. Kyseessä on siis subjektiivinen kokemus hengitysvaikeudesta, joka selittyy neurologisilla (kasvojen hyvin lämpöherkät alueet viestivät aivoille lämpimämmästä hengitysilmastasta) ja psykologisilla (maskin aiheuttama ahtaan paikan kammo, yleinen ahdistus) mekanismeilla. Maskeja koskeva toinen paradoksi liittyy niiden läpäisevyyteen: jotkut väittävät, että maskit eivät estä tartuttavien aerosolien läpäisyä, mutta samanaikaisesti ne estävät kaasujenvaihdon. Asiahan ei voi olla sekä että.

Maskipakon käytännön valvominen on vaikeaa. Pakosta ilmoittaneet tahot hyväksyvät toistaiseksi asiakkaan suullisen ilmoituksen lääketieteellisestä vasta-aiheesta eivätkä vaadi kirjallista lääkärintodistusta. Viralliset ohjeistukset näistä (äärimmäisen harvinaisista), todellisista vasta-aiheista puuttuvat, ja avoin keskustelu asiasta olisi tärkeää.

Lääkäreilläkään ei ole velvoitetta kirjoittaa todistusta maskin käytön lääketieteellisestä esteestä, jos sellaista ei perustellusti ole. On kuitenkin tärkeää keskustella näidenkin potilaiden kanssa heidän maskiasioihin liittyvistä huolistaan, tarjota parasta mahdollista tietoa ja ohjeistaa heitä asianmukaisista suojakeinoista – ei vain heidän itsensä, vaan meidän kaikkien hyväksi. Kaikki käytettävissä oleva tieto puoltaa maskien käytön turvallisuutta, oli henkilöllä sitten keuhkosairaus tai ei. Käytön tai käyttämättä jättämisen valinta ei voi olla uskon asia, vaan sen tulee perustua tietoon.

Maskin käytön valvomiseen liittyy toinenkin ongelma: tulisiko myös valvoa, että maskia käytetään oikein, niin että se peittää sekä suun että

nenän, ja että se on asianmukaisesta materiaalista valmistettu? Pelkkä kaulahuivin nostaminen kasvoille tarkastajan nähdessä on teatteria eikä tarjoa haluttua suojaa. Jos yhteisönä kaikki sisäistäisivät ja ymmärtäisivät suojakeinojen tärkeyden, ei valvontaa tarvittaisi.

Kolmas paradoksi liittyy pandemioihin yleisesti: kun kaikki on tehty epidemiologisesti oikein, ei mitään tapahdukaan! Hyvässä tautitilanteessa on houkuttelevaa väittää ehkäiseviä toimia ylimitoitetuiksi, maskeja ja rajoituksia turhiksi. ”Katsokaa nyt, miten hyvin meillä menee.” Varoittavia esimerkkejä hyvänkin tautitilanteen nopeasta roihautumisesta kuitenkin löytyy ympäri maailmaa. Olkaamme siis kaikki tietoisia tästä viimeisestä paradoksista, tehkäämme kaikki oikein ja iloitkaamme, kun mitään ei tapahdukaan! ■

JUSSI NAUKKARINEN,
LKT, kardiologian
erikoislääkäri
HUS, Sydän- ja
keuhkokeskus

